

راهنمای عملی نه‌ایشنامه نویسی

| نویل گرگ | علی اکبر علیزاد | نه‌ایشنامه نویسی: نگارش خلاق (۱) |

نشر بیدگل

راهنمای عملی نمایشنامه‌نویسی |

نویسنده: نوئل گرگ |

ترجمه: علی‌اکبر علیزاد |

ویراستار: مرتضی حسین‌زاده |

مدیر هنری و طراح گرافیک: سیاوش نصاعدیان |

مدیر تولید: مصطفی شریفی |

چاپ هشتم | ۱۳۹۸ تهران | ۱۰۰۰ نسخه |

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۱۹۳-۰۴-۶ |

Bidgol Publishing co. | شریدگل |

تلفن انتشارات: ۲۸۴۲۱۷۱۷ |

فروشگاه | تهران | خیابان انقلاب | بین ۱۲ فروردین و فخرآزی | پلاک ۱۲۷۴ |

تلفن فروشگاه: ۶۶۹۶۳۶۱۷، ۶۶۴۶۳۵۴۵ |

| bidgolpublishing.com |

همه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است. |

| فهرست مطالب |

۱۱	مقدمه مترجم
۱۷	مقدمه نویسنده بر ترجمه فارسی
۲۳	مقدمه بر چاپ انگلیسی
۲۹	سپاسگزاری
۳۱	۱. آماده شدن و گرم کردن
۳۲	خاطره
۳۸	نگارش آئی
۴۷	ساختن شخصیت
۶۸	پیدا کردن داستان
۷۷	گفتگو (دیالوگ)
۸۶	طرح
۹۴	تم
۹۸	مکان
۱۰۰	آخر کار
۱۰۱	زبان و تصویرپردازی

۲. تم ۱۰۵

تعیین دستور کار ۱۰۷

۳. مسأله ۱۱۳

حل مسأله ۱۱۵

مسأله در جهت تم ۱۳۰

۴. ساختن شخصیت ۱۳۵

خاص بودن شخصیت ۱۳۵

به حرکت و داشتن شخصیت‌ها ۱۶۵

نتیجه ۱۷۷

۵. پیدا کردن داستان ۱۸۱

تغییر ۱۸۳

زیرمتن ۱۹۲

ساختار ۱: انتقال اطلاعات ۲۰۵

ساختار ۲: چاشنی‌ها و بمب‌ها ۲۱۸

نتیجه‌گیری نهایی ۲۲۷

خلاصه ۲۳۸

۶. مکان ۲۴۱

مکان به عنوان شخصیت ۲۴۴

مکان به عنوان داستان-رویداد ۲۴۸

۷. صدای شخصی ۲۶۳

زبان در مقام موسیقی ۲۶۶

زبان به عنوان جوهر ۲۷۹

۲۹۱	زیان و احساس
۲۹۴	صدای شما زیان آن‌ها
۳۰۰	شعر روزمره
۳۰۳	تقلا برای بیانگری
۳۰۶	از واژه‌ها بر حذر باشید

۸. دستنویس دوم

۳۰۹	تصویر بزرگ
۳۱۰	کالبد شکافی متن
۳۱۷	تغییر دائم
۳۲۹	بنیادهای نمایشنامه
۳۳۳	چون یا اگر
۳۳۹	طرح فرعی
۳۴۴	شخصیت‌ها: اهداف
۳۴۵	شکل‌های صحنه
۳۴۶	شکل‌های داستان
۳۵۲	ژانر
۳۵۳	انواع داستان
۳۶۵	هایکو
۳۶۸	

۹. پروژه‌های اجرایی

۳۷۳	تمرین‌های درون پروژه
۳۷۳	پیوند زدن

ضمیمه الف. استفاده از این اثر در زمینه‌ای خاص ۳۸۱

ضمیمه ب. هدایت فرایند ۳۸۵

| مقدمه بر چاپ انگلیسی |

در نمایش زنده، تماشاگر بودن فرصتی است برای تجربه بُعد خودآگاه یا حیاتی هستی مشترک ما. وقتی جمع می شویم تا شاهد اجرایی باشیم، در واقع از توانایی مان در - یا نیازمان به - تأمل در باب شرایطی که ما را انسان می سازد (یا نمی سازد) تجلیل می کنیم. علایق شخصی، عمومی می شوند؛ و امور غیرقابل مشاهده، قابل مشاهده. من در روند زندگی کاری ام به عنوان فعال تأثر، شاهد این نیاز عمیق انسانی به آیینی بوده ام که نشانگر وجوه مشترک انسانی ما در دامنه گسترده ای از زمینه هاست. نمایشنامه ای که به صورت گروهی در تالار یک مدرسه طرحریزی می شود، نمایش های کارناوالی عمومی با بازیگران بی شمار، تاتر سیاسی خیابانی در هند، نمایش توأم با رقص و آواز در آفریقا، آثار مبتنی بر مکان اختصاص یافته که در کتابخانه ها پارکینگ ها، در سواحل یا ساختمان های متروکه اجرا می شود، اجراهای حرفه ای و غیرحرفه ای نمایش های اصلی از اقصی نقاط جهان، کار تجربی و نمایشنامه تازه نوشته شده ای که در استودیوهای کوچک و در صحنه های بزرگ اجرا می شود؛ من بین این نمایشنامه ها با توجه به

کارکردشان هیچ تفاوتی نمی‌بینم. صحنه کوچکی که در کلاس درس نوشته و اجرا می‌شود ممکن است بعد از ظهر به اتمام برسد و دیگر حرفی از آن به بیان نیاید. نمایشنامه جدیدی که توسط یک نویسنده نوشته شده و در تاتر ملی به نمایش در می‌آید ممکن است به کارهای عمومی و بزرگ بپیوندد. ولی همگی این نمایش‌ها به‌عنوان رویدادهایی که ما را کنار هم قرار داده و به یکدیگر پیوند می‌دهد، یکسان هستند.

این کتاب برای چه کسی است

این کتاب برای همه اشخاص و گروه‌هایی در نظر گرفته شده، که به‌عنوان بخشی از تحول اجرای زنده، با «واژه» سروکار دارند. کار عملی‌ای که این کتاب ارائه می‌کند از طریق درگیری من با دامنه وسیعی از جمعیت‌ها و زمینه‌ها، بسط و تکامل یافته است: تاتر آموزشی و مختص جوانان، گروه‌های محلی (جغرافیایی یا ذی‌نفع)، گروه‌های حرفه‌ای و آماتور در انگلستان و در سطح بین‌المللی. کل تمرین‌های کتاب به نحوی بسط یافته است که برای زمینه‌ای مشخص قابل کاربرد باشد، و تقریباً بدون استثنا، همه تمرین‌ها را می‌توان برای هر زمینه‌ای بکار برد. تمرینی که آن را به‌طور فردی با یک نویسنده شهری کوچک در آفریقای جنوبی کارکردم، به همان نسبت در یک گروه تاتر جوانان واقع در یکی از شهرهای انگلستان هم کارآمد نشان می‌داد؛ یا تمرینی که در یک کلاس ابتدایی مورد استفاده قرار می‌گرفت، برای کلاسی با دانشجویان دوره کارشناسی ارشد نمایشنامه‌نویسی هم قابل استفاده بود. من در *ضمیمه الف* توصیه‌هایی را جهت اقتباس و بکارگیری تمرین‌ها ارائه کرده‌ام.

چگونه از این کتاب استفاده کنیم

این کتاب در نه فصل تهیه و تنظیم شده است. فصل اول دامنه‌ای از تمرین‌ها را پیشنهاد می‌کند که می‌تواند نویسندگان تازه‌کار را با عناصر اولیه نگارش نمایشنامه‌ها درگیر کند، یا مناسب کارگروه‌هایی است که می‌خواهند به صورت مشارکتی دستمایه خود را خلق کنند. فصول بعدی به طور مفصل و جزئی بر جنبه‌های خاص این حرفه متمرکز است: خلق شخصیت، ساختار نمایشنامه، و الی آخر. برخی از تمرین‌های کتاب بهره خاصی برای فرد نمایشنامه نویس یا گروه‌های نگارش خلاق خواهد داشت، ولی بخش اعظم آن برای فرایند مشارکت یا طرحریزی گروهی نیز قابل استفاده است. فصل آخر نمونه‌ای از الگوهای نگارش نمایشنامه بصورت مشارکتی یا گروهی را بدست می‌دهد. در ضمیمه ب، یادداشت‌هایی برای سرپرستان یا هدایت‌کنندگان گروه در نظر گرفته شده است. هر تمرین، با مثال و نتیجه‌گیری به صورت قدم به قدم ارائه می‌شود. من - هر جایی که لازم بوده است - یک چارچوب زمانی تقریبی برای تمرین‌ها تعیین کرده‌ام. به علاوه، مشخص کرده‌ام کدام تمرین‌ها را می‌توان فردی و کدام یک را گروهی انجام داد. تعداد کمی از تمرین‌ها را (۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۹ و ۲۰) فقط با کودکان دوره ابتدایی کار کرده‌ام؛ ولی این بدان معنا نیست که این تمرین‌ها برای سایر زمینه‌ها کاربردی ندارند، یا اینکه نتوان سایر تمرین‌های کتاب را برای این گروه سنی بکار برد. شما می‌توانید از این کتاب به شیوه‌های متفاوتی استفاده کنید:

- به عنوان راهنمایی قدم به قدم برای ساختن یک روایت کامل، به شکل فردی و گروهی.

- به‌عنوان منبعی «فشرده» برای دوره‌ها و کارگاه‌های کوتاه‌مدت.
- به‌عنوان منبعی از الگوها برای پروژه‌های اجرایی با مقیاس بزرگ.

من در سرتاسر این کتاب برای نشان‌دادن این که برخی تمرین‌های خاص به چه نحو عمل می‌کنند، به متونی مشخص و قابل دسترس اشاره کرده‌ام. این مثال‌ها بیشتر معطوف به آثار برجسته و مشهوری از نویسندگانی نظیر آرتور میلر، هارولد پینتر، ویلیام شکسپیر و الی آخر است. من به این دلیل این آثار را انتخاب کرده‌ام که بیشتر با آن‌ها آشنا بوده‌ام – چون یا در آن‌ها بازی کرده‌ام و یا به کارگردانی‌شان پرداخته‌ام – و نیز به این دلیل که متون این نویسندگان برای هر خواننده‌ای قابل دسترسی است. این آثار نمایانگر نوعی چارچوب فرهنگی تقریباً محدودند، ولی شما می‌توانید هنگام استفاده از این تمرین‌ها از آثاری استفاده کنید که آشنایی بیشتری با آن‌ها دارید و می‌توانند چارچوب وسیعتری را در برگیرند.

گرایش به کار نویسندگانی از فرهنگ‌های مختلف برای تحول شخصی من حیاتی بوده است، و با وجود اینکه آثار میلر و دیگران می‌توانند مثال بارزی از اصول پایه‌ای حرفه نمایشنامه‌نویسی باشند، نمی‌توان آن‌ها را تنها سرمنشاء راهنمایی، الهام، و تسلی در نظر گرفت. وقتی نمایشنامه **گشمشی زیر آفتاب**^۱ اثر نویسنده سیاهپوست آمریکایی، لورن هانس بری^۲ را دیدم، احساس کردم این اثر همان قدر در مورد خانواده انگلیسی‌ام با من صحبت می‌کند

1. *A Raisin in the sun*

2. Lorraine Hansberry

که در مورد روت یانگر^۱ داستانی و خانواده‌اش در شیکاگو. روایت‌های بزرگ با کل جهان صحبت می‌کنند (و من در اینجا حکایت‌های بزرگ، قصه‌های عامیانه، و داستان‌های پریان را اضافه می‌کنم، داستان‌هایی که من در این کتاب بطور منظم از آن‌ها استفاده کرده‌ام و یا به آن‌ها اشاره داشته‌ام). یادم می‌آید زمانی که در کانادا بودم به سخنان تامسون‌های وی^۲ اولین نویسنده ملی و نماینده‌نویس اصلی آن کشور گوش می‌کردم. وی در مورد جین آستین و خواهران برونته صحبت می‌کرد، در مورد تأثیری که آن‌ها بر کار و تفکر وی گذاشته‌اند، و اینکه چگونه این نویسندگان همان قدر به او تعلق داشتند که به هر کسی دیگری. کوام کویی - آرما^۳ نماینده‌نویس سیاهپوست انگلیسی به تازگی نوشته است:

از نظر من مسأله این است که چگونه می‌توان صحنه را به میعاد گاهی عمومی بدل کرد که امکان می‌دهد درونمایه‌های جهانی از طریق انسان‌دوستی عدسی‌های فرهنگی من بدرخشد و منعکس شود. به اعتقاد من، این امر بسیار بیش‌تر از صدها فقره قوانین تنظیم روابط نژادی عمل می‌کند. این امر همگی ما را به بخشی از خانواده بشری بدل می‌سازد. در تساوی کامل. و خود این امر موضعی سیاسی است.
(کوام کویی - آرما، گاردین، سپتامبر ۲۰۰۳)

یک دختر مدرسه‌ای پانزده‌ساله، در کارگاهی که من هدایتش می‌کردم، این جمله را نوشت: «در این دنیا، همگی ما با یک ویولن، آهنگ‌های متفاوتی را می‌نوازیم.» فیلسوف سیاهپوست

1. Ruth Younger

2. Thomson Highway

3. Kwame Kwei-Armah

انگلیسی، سی. ال. آر. جیمز^۱ نوشته است: «بتهوون همان قدر به سرخپوستان غربی تعلق دارد که به آلمانی‌ها، چون اکنون موسیقی او بخشی از میراث انسانی است.»

کارکردن با نویسندگان بی‌شمار از فرهنگ‌ها و زمینه‌های مختلف برای من مایه بسی مباهات و افتخار بوده است. در این عصر الکترونیکی لحظه‌های زودگذر، که به ما می‌گویند میل به تأمل رو به افول است، این واقعیت که بسیاری از آدم‌ها – شاید به گونه‌ای فزاینده – مایلند از طریق نگارش خلاق با زندگی درونی خود درگیر شوند، بسیار امیدبخش است. من امیدوارم محتوای این کتاب، ترغیب‌کننده عملی طغیانگر علیه شعارهای مبتذل سیاسی و تیزرهای صوتی رسانه‌ها باشد.

